

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Kjell Leonardsson

Modellverktyg för utvärdering- prioritering av tilltänkta fiskvägar

Dagens upplägg

1. Bakgrund, antaganden, härledning (kort)
2. Presentation och genomgång av modellverktygen:
  - a) Beräkning av medelfekunditet
  - b) Beräkning av jämviktspopulation
  - c) Beräkning av förväntad tid till dess att jämviktsnivån uppnås
3. Genomgång mha exempel

Kursen är del av utbildningspaketet som hålls inom forskningsprogrammet Kraft och liv i vatten, KLIV. Programmet bekostas av vattenkraftföretagen, HaV, samt Energimyndigheten. I KLIVs programgrupp finns även Vattenmyndigheterna representerade.

Bakgrund

- **Krav? att det skall byggas fiskvägar för att åtgärda konnektivitetsproblem**
- **Behov att kunna utvärdera potentialen med fiskvägar innan de byggs**
- **För existerande fiskvägar kan det vara av intresse att kunna prioritera mellan olika typer av förbättringsåtgärder**
- **Inom fiskförvaltningen behövs modellverktyg som kan användas på fiskbestånd som inte nödvändigtvis har konnektivitetsproblem**
- **Utvecklingen av modellverktygen finansierats via Energiforsk av Vattenkraftens miljöprogram**

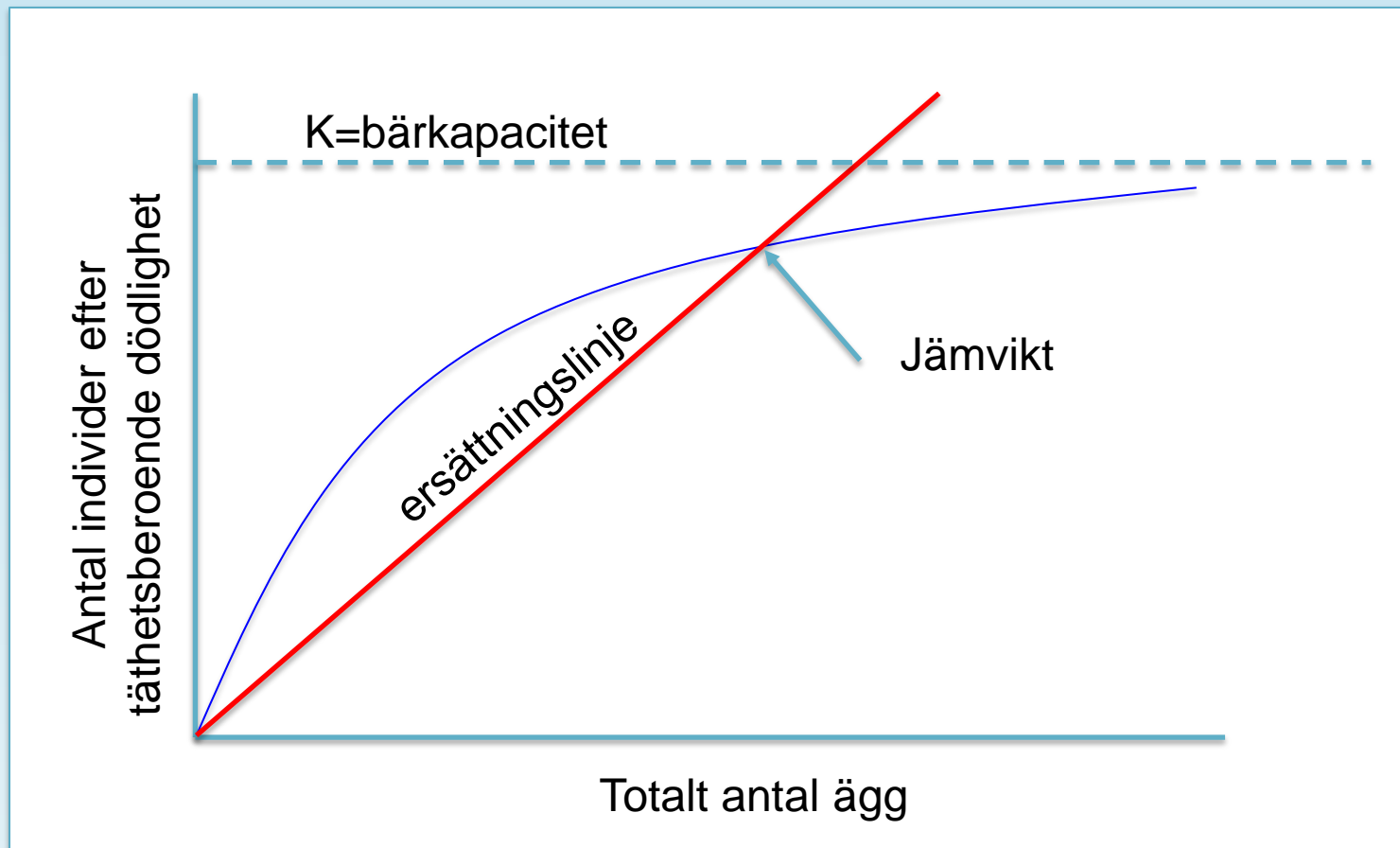
Modellverktyg - utvärderingshjälp

Krav på modellverktygen

- **Realistiska antaganden - förankring i verkligheten**
- **Användbara för analys av många olika scenarier/arter**
- **Skall hantera osäkerhet**
- **Användarvänliga – lätta att använda & förstå resultaten**
- **Enkelt att kopiera och spara resultat + parametervärden**
- **Reproducerbara resultat som bygger på populationsmodeller i kombination med framtagna parametervärden**

Realistiska antaganden

Täthetsberoende rekrytering, Beverton-Holt Den vanligaste typen (formen), vid beståndsskattningar

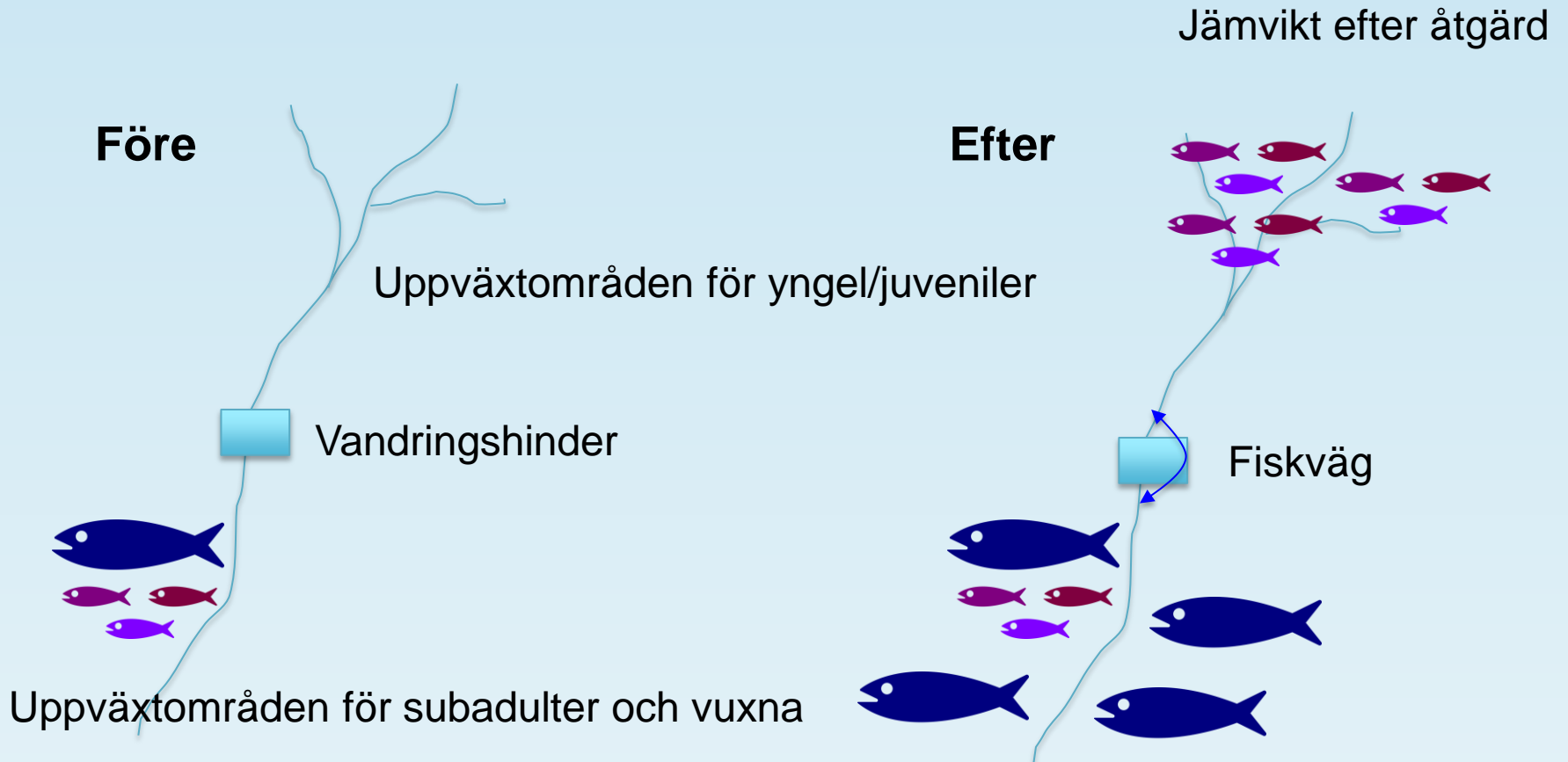

Flera scenarier & arter

- **Oberoende av art → fekunditet (antal ägg) i relation till honans storlek och ålder**
- **Två typscenarier**

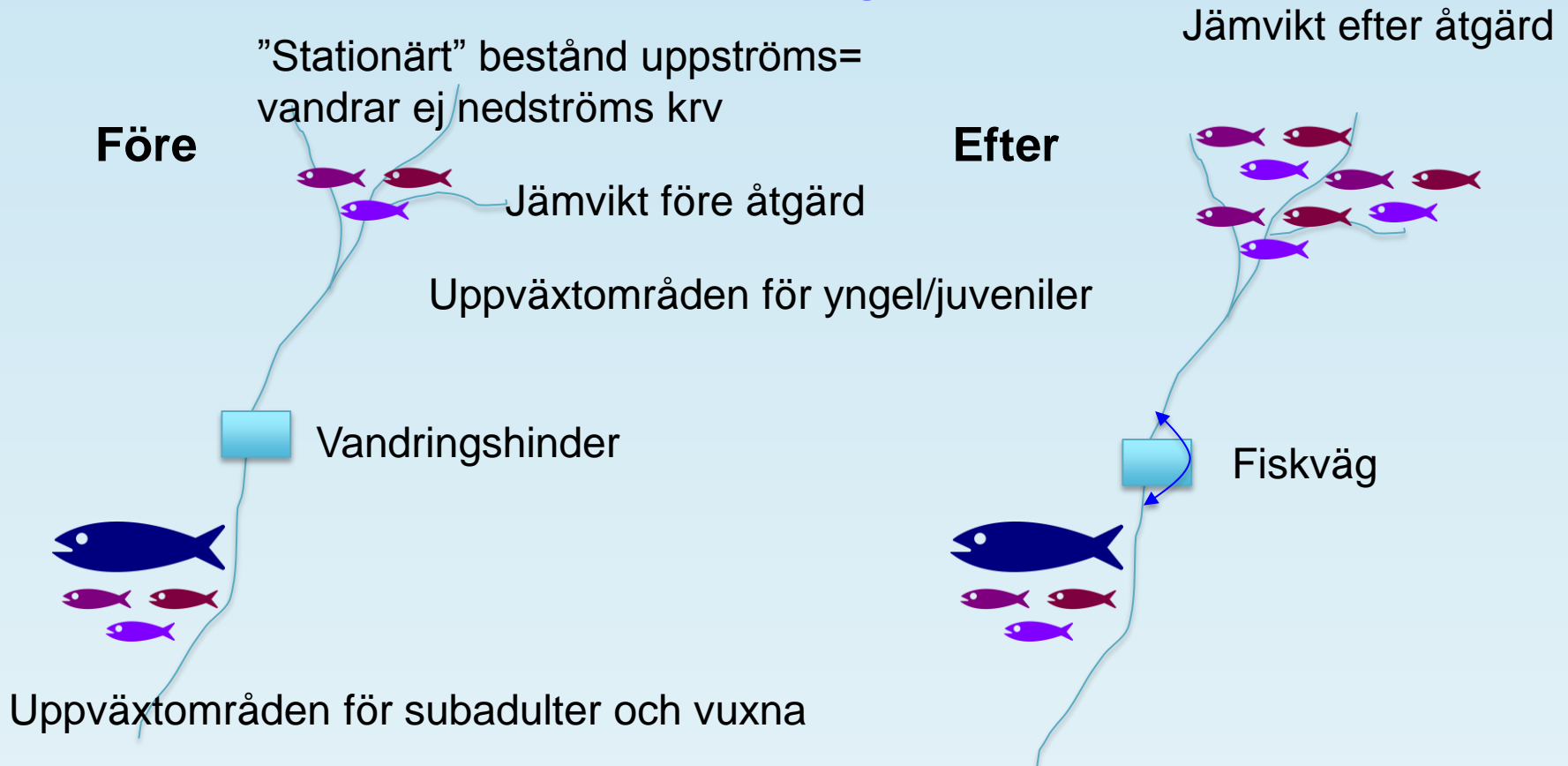
FiMod1 - Arten finns endast nedströms hindren (krv/damm) före konnektivitetsåtgärd.

- Efter åtgärd: - Vuxna individer vandrar uppströms för lek, nedströms efter lek
 - Juveniler ("smolt") vandrar nedströms för uppväxt efter täthetsberoende (dödlighet).

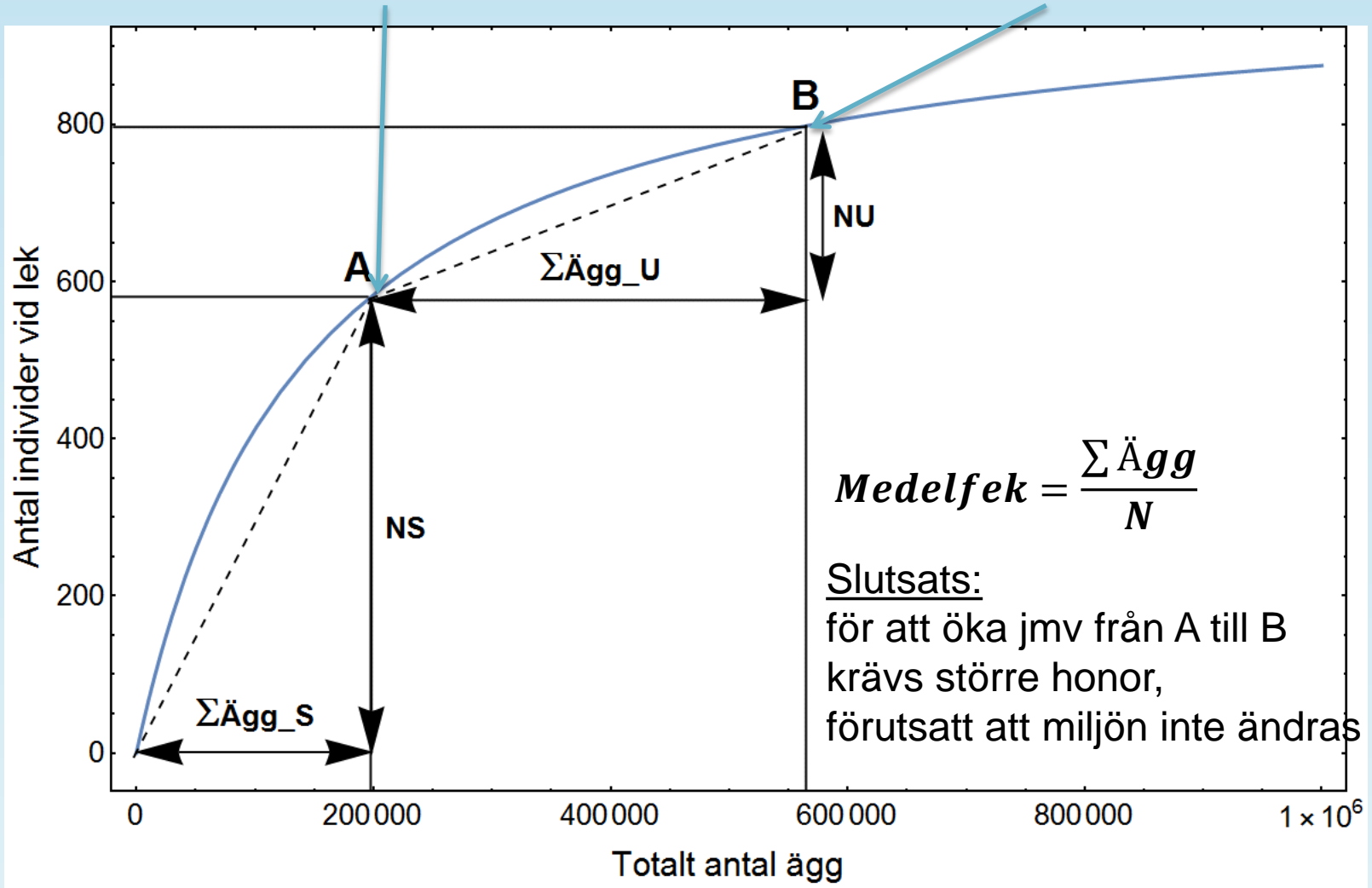
FiMod2 - Arten finns både ned- & uppströms hindren (krv/damm) före konnektivitetsåtgärd

- Efter åtgärd: - **Vuxna individer vandrar uppströms för lek & nedströms efter lek**
- **Avkomman, juveniler ("smolt"), vandrar nedströms för uppväxt efter täthetsberoende (dödlighet).**

Jämvikt stationära beståndet

Jämvikt med vandrande honor

Jämviktslösning - något mer komplicerad än för den förenklade jämviktsmodellen i Elforsk rapporten 10:90 (2010), CBA - Emån Ljusnan

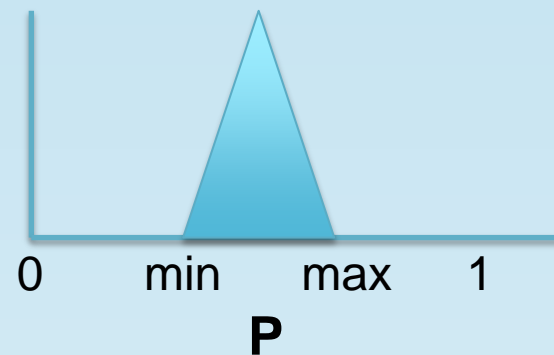
$$\overline{FekU} = \frac{(1 + (-1 + q_N)q_U)(1 - p_A - p_A(-1 + q_N)q_U)(fek[1] + p_A q_N q_U \sum_{a=2}^{aMax} (p_A + p_A(-1 + q_N)q_U)^{a-2} fek[a])}{(1 + p_A(-1 + q_U))(1 + (-1 + q_N)q_U) - q_N q_U (p_A + p_A(-1 + q_N)q_U)^{aMax}}$$

$$N_{FU} = K \left(\frac{p_1 q_0 q_U (-1 + p_A(-1 + q_U))(1 + (-1 + q_N)q_U) + q_N q_U (p_A + p_A(-1 + q_N)q_U)^{aMax}}{(1 + (-1 + q_N)q_U)(-1 + p_A + p_A(-1 + q_N)q_U)} - \frac{\overline{FekS} * p_{1S}(1 - p_{AS}^{aMax})}{\overline{FekU}(1 - p_{AS})} \right)$$

Hantering av osäkerhet

- Variationskoefficient (CV) anges för normalfördelningar, arealer o fekunditet
- Min och max anges för triangelfördelningar, sannolikheter o passageeffektiviteter

Varje parameter tilldelas ett slumpvärde per beräkning
 Många beräkningar → medel, median och percentiler

Resultaten från jämviktsberäkningarna ges som antal uppströmsvandrande honor som deltar i leken vid jämvikt.

Ingen osäkerhet vid beräkning av tid från åtgärd till jämvikt, ger dock en uppfattning om vilket tidsperspektiv man kan förvänta sig

Modellverktygen kräver Wolframs CDF-player

Wolframs CDF-player motsvarighet till Adobes PDF-läsare, men möjliggör dynamiska och interaktiva komponenter

Finns olika versioner:

- **Gratisvariant** – tillåter ej att importera och spara filer, dock kopiering av figurer och text
- **Enterprise** – tillåter att spara verktyget med bibehållna inställningar
- **Pro** – möjlighet att importera och exportera resultat, dock ej implementerat i nuvarande FiMod-kod

Instruktioner om nedladdning beskrivs i textfilen som finns med i zipfilen

Hjälpertexter och rapport

Hjälptexterna som inkluderats i verktygen bör vara tillräckliga för att kunna använda dem utan extra hjälp

Om det finns oklarheter i hjälptexterna så skicka gärna synpunkter så kan dessa åtgärdas till nästa version

Tillhörande rapport under färdigställande, inkluderar beskrivning av modellverktygen och härledning av jämviktslösningarna samt exempel med resultat

Generella resultat

Antalet honor vid jämvikt är direkt proportionellt mot K (bärkapaciteten) (FiMod1 & FiMod2)

För att uppströmslekande (vandrande) honor skall kunna etablera sig med lek i området uppströms (vid jämvikt) krävs att de är större än de stationära honorna uppströms (FiMod2)

I många fall krävs hög uppströmsvandringseffektivitet för att effektiviteten i nedströmpassagerna för vuxen fisk skall ha någon märkbar effekt på antalet uppströmslekande honor vid lek (jämvikt)

Genomgång av modellverktygen

FiMod1 – visa med exempel

- **Beräkning av medelfekunditet vid olika lektillfällen**
- **Beräkning av antalet honor vid lek uppströms (vid jämvikt)**
- **Beräkning av tiden det tar att nå jämvikten**

FiMod2 – visa med exempel

- **Beräkning av antalet uppströmslekande (uppströmsvandrande) honor vid lek uppströms (vid jämvikt)**

Fallstudier – validering med fiskväg

Byskeälven

- Beräkning av medelfekunditet vid lektillfälle nr
  - Beräknad maxproduktion vuxna laxar ca 12000-25000 (ICES),
  - Areal yngeluppväxtområden: ca 560 ha, varav ca hälften uppströms fiskväg
  - Genomsnittlig max täthet 0+: ca 30 ind/100 m²
  - Hantera uttag i sportfisket genom att reducera p1 o pA, multipl med 0.9
  - Antal fiskvägar = 1
  - Passageeffektivitet uppströms okänd, nedströms inga hinder
  - **OBS! PE= passageeffektivitet nedströms i fig o tabell = $\text{geomedel}(\text{PE})^n$ Krv**
- Åtgärdat i version 1.1 → geometriskt medelvärde per krv (fiskväg)

Fallstudier

Vandringsöring – Siljan/Orsasjön → Oreälven m biflöden

2 kraftverk med stora potentiella yngeluppväxtomr uppströms

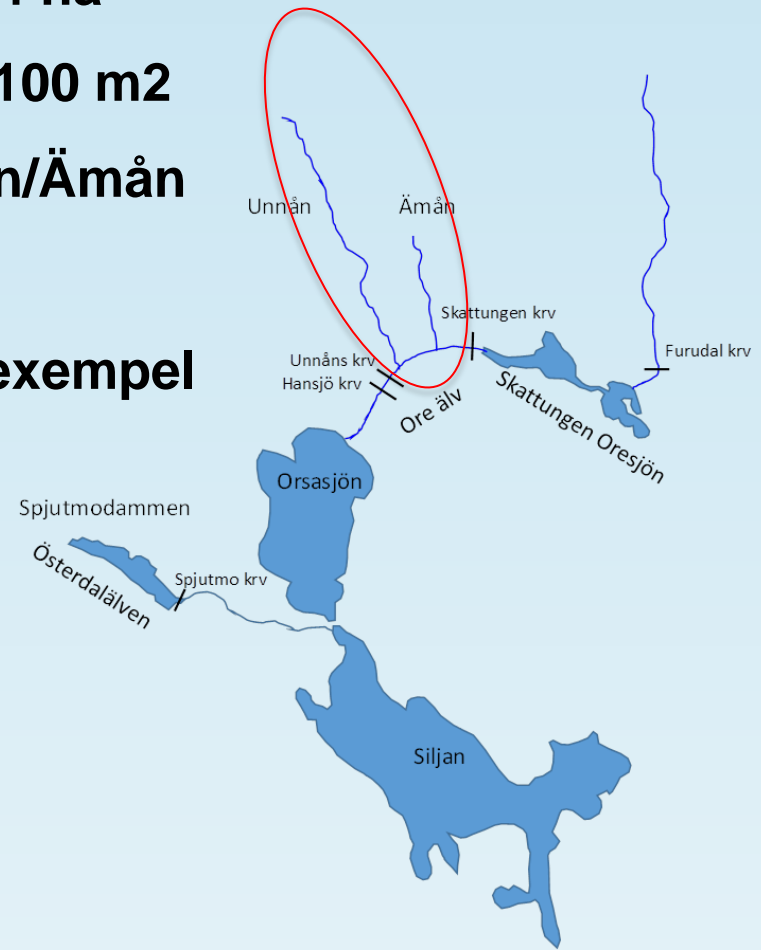
Areal yngeluppväxtområden: totalt ca 174 ha

Genomsnittlig max täthet 0+: ca 30? ind/100 m²

Stationärt öringbestånd i Oreälven/Unnån/Ämän

Medelfekunditet ? Jämför 700 & 1500

Fekunditet vandringsöring – räkna med exempel

Lax - Nedre Dalälven

4 kraftverk med potentiella yngeluppväxtomr uppströms

Areal yngeluppväxtområden: totalt ca 56 ha?

Gör separata utvärderingar för varje område

Genomsnittlig max täthet 0+: ca 30? ind/100 m²

